

Аналітичний звіт щодо участі представників та експертів від України у роботі програмних комітетів «Горизонт 2020»

Вступна частина, мета та основні завдання делегатів у засіданнях програмних комітетів

Україна здійснює виконання своїх зобов'язань, які регламентовано в межах Угоди між Україною і ЄС, що підписана 20 березня 2015 року та ратифікована Законом України від 15 липня 2015 року № 604-VIII «Про ратифікацію Угоди між Україною і Європейським Союзом про участь України у Рамковій програмі Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт 2020».

Пунктом 7 зазначеної Угоди передбачено надання дозволу представникам та експертам України брати участь у роботі програмних комітетів, відповідальних за моніторинг виконання Рамкової програми Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт 2020».

Своїм розпорядженням від 5 вересня 2018 р. № 636-р Кабінет Міністрів України прийняв рішення про делегування представників та експертів до комітетів, відповідальних за моніторинг виконання Рамкової програми Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт 2020».

Важливим завданням Міністерства освіти і науки України стало вирішення проблемних питань щодо участі представників та експертів у засіданнях комітетів.

Довідково: 23 квітня 2019 року в приміщенні Міністерства освіти і науки України відбулась нарада, головними питаннями до обговорення якої стали: проблеми щодо участі представників та експертів у програмних комітетах та шляхи їхнього вирішення, фінансове забезпечення участі у програмних комітетах, пропозиції від представників та експертів щодо плану роботи у кожному програмному комітеті, обговорення подальшого плану дій.

7 травня 2019 року перші представники до програмного комітету «Європейські дослідницькі інфраструктури» змогли взяти участь у засіданні.

Станом на грудень 2019 року відбулись **20 засідань** 10-ти програмних комітетів. Більш ніж **20** представників/експертів змогли взяти участь у засіданнях (докладна інформація наведена у [довідці щодо статистики участі](#)).

Засідання програмних комітетів проводяться для обговорення та доведення до відома представників країн, асоційованих із Рамковою програмою «Горизонт 2020»:

- стратегії розбудови та напрямів виконання нової Рамкової програми з досліджень та інновацій «Горизонт Європа»;
- напрямів чергової Робочої програми на наступний рік;
- порядку проведення конкурсів поточної Робочої програми на 2019 рік;

- звітів про проведення відбору проєктів за конкурсами, запитів, а також новин за напрямками, за якими відбуваються засідання програмних комітетів;
- іншої важливої інформації для подальшого використання країнами для розширення участі у програмі ЄС «Горизонт 2020» та вдосконалення проєктів, що подаються на конкурси.

Єврокомісією було затверджено 14 програмних комітетів:

1. Науково-дослідницькі інфраструктури;
2. Європейська дослідницька рада. Майбутні та новітні технології. Дії Марі Складовської-Кюрі;
3. Інформаційні та комунікаційні технології;
4. Космос;
5. Малі та середні підприємства. Доступ до фінансових ризиків;
6. Здоров'я, демографічні зміни, добробут;
7. Продовольча безпека; сталий розвиток сільського та лісового господарств; морські, приморські ресурси та внутрішні води; біоекономіка;
8. Розумний, екологічно чистий та інтегрований транспорт;
9. Клімат, навколишнє середовище, ефективне використання ресурсів і сировини;
10. Європа у мінливому світі – інклюзивні, інноваційні та свідомі суспільства;
11. Нанотехнології, нові матеріали, біотехнології, передові промислові виробництва;
12. Стратегічна конфігурація;
13. Безпечні суспільства – захист свободи та безпеки Європи та її громадян;
14. Безпечна, чиста та ефективна енергія.

Члени програмних комітетів виконують роль наукових послів країн-членів програми «Горизонт 2020». Їхнє основне завдання – надання рекомендацій щодо розробки політики та адміністрування усіх учасників процесу в межах програми «Горизонт 2020».

Інформація про перебіг та результати участі представників та експертів у засіданнях програмних комітетів:

- ознайомлення із порядком і процедурою проведення офіційних заходів програмних комітетів, інформацією щодо особливостей діяльності комітетів, з'ясування програми наступних засідань;
- обговорення письмових зауважень та пропозицій, наданих делегаціями з часу попередніх засідань, заходів, що фінансуються в межах робочих програм комітетів, діяльності комітетів на наступний рік (підготовка робочої програми);
- огляд конкурсів у межах поточних робочих програм: ознайомлення з аналітичною інформацією щодо кількості поданих та підтриманих проєктів, розподілом проєктів за науковими напрямками, висвітленням гендерних питань,

відсотком успішності проєктів та прикладами успішних проєктів за окремими конкурсами, розглядом нових конкурсів, ситуацій з конкурсними заявками, що були подані на 2019 рік, та графіку їхнього розгляду та оцінювання.

Під час засідань українські делегати акцентували увагу на тому, як можна посилити участь асоційованих країн, зокрема України, у конкурсах і зробити таку участь більш успішною. Серед шляхів вирішення цього питання може бути, наприклад, посилення активності з пошуку європейських партнерів.

• участь у дискусіях з учасниками засідань програмних комітетів, позитивний досвід:

- ✓ готовність української сторони до активної взаємовигідної співпраці з іншими країнами-учасниками програми ЄС «Горизонт 2020»;
- ✓ налагодження професійних зв'язків;
- ✓ обмін інформацією та досвідом;
- ✓ визначення напрямів ефективнішої співпраці (пріоритетних напрямів майбутньої співпраці) у межах реалізації програми ЄС «Горизонт 2020».

Завдяки активній участі та наполегливості представників Стратегічного комітету Міністерству вдалося організувати з Європейською Комісією тренінг «Підтримка співпраці між Україною та ЄС в галузі досліджень та інновацій: тренінги для експертів «Horizon 2020» для надання допомоги дослідникам державного та приватного секторів».

Захід заплановано на 16-18 грудня 2019 року.

Головна мета – підтримка успішної участі України в «Горизонт 2020» та інтеграції до Європейського дослідницького простору. Тому тренінг буде спрямований на навчання експертів, які в майбутньому зможуть консультувати науковців щодо підготовки та подання проєктних пропозицій на конкурси як «Горизонт 2020», так і «Горизонт Європа».

Учасникам розкажуть про важливі аспекти змісту та структури пропозиції, а також про критерії оцінювання та створення консорціуму.

Також 29 жовтня 2019 року на базі Львівського університету імені Івана Франка за участі представника та експерта комітету «Інформаційні та комунікаційні технології» та керівника НКП «Майбутні та нові технології» відбувся захід «Horizon 2020: можливості для розвитку досліджень та бізнесу». Під час заходу розглядалися такі питання: «Про результати конкурсів ICT та DT Horizon 2020 у 2019 році, на що орієнтуватись бізнесу», «Прагматичні підходи до підготовки проєктів на конкурси програми Горизонт 2020», «Актуальні конкурси за напрямом FET програми Horizon 2020, дотичні до тематики ICT».

Напрямок «Середній та малий бізнес» є одним із важливих та активних у межах програми «Горизонт 2020». Порівнюючи з сьомою рамковою програмою, збільшилась кількість проєктів (участей) від середнього та малого бізнесу: від 21 проєкту на 2,8 млн євро до 77 участей у «Горизонт 2020» на суму 12 849 млн євро.

- індивідуальні зустрічі з представниками ЄК та інших країн-учасниць з метою обговорення деталей за окремими конкурсами.

Серед прикладів налагодження контактів на рівні засідання Програмного комітету «Науково-дослідницькі інфраструктури» – запрошення закордонних учасників в Україну для виступу на семінарі 6-7 грудня 2019 року в Одесі. Захід був присвячений дослідницьким інфраструктурам. У ньому взяли участь виконавчий секретар ESFRI Домінік Собчак, представник Єврокомісії Микола Дзюбинський, представники європейських консорціумів дослідницьких інфраструктур, зокрема Лука Пецатті, директор з наукової роботи E-RHNS, та пан Ніколас Паде – виконавчий директор EMBRC-ERIC.

- ознайомлення з інформацією щодо алгоритму розгортання майбутньої програми ЄС «Горизонт Європа», зокрема, в контексті діяльності НКП.

Висновки та пропозиції щодо подальших дій

Участь представників та експертів у засіданнях програмних комітетів була дуже важливою для української сторони та загалом мала позитивний досвід. Зокрема:

- дозволила визначити напрями ефективнішої співпраці у сфері реалізації Рамкової програми ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт 2020»;
- налагодити професійні зв'язки з іншими країнами-учасниками;
- здійснити обмін інформацією та досвідом;
- зрозуміти пріоритетні напрями майбутньої співпраці;
- отримати інформацію, що надається лише в межах засідання і може бути передана для обробки та використання у роботі Національних контактних пунктів програми ЄС «Горизонт 2020» згідно з правилами проведення програмних комітетів.

Докладний аналіз конкурсів, з яким ознайомлювались представники та експерти в межах засідань, дозволив отримати дані щодо недоліків, які найбільше зустрічаються під час написання проєктів. Аналіз недоліків може бути корисний для НКП України та повинен широко висвітлюватись в їхній роботі.

Так, успішна участь у програмі «Горизонт 2020» за напрямком ERC: European Research Council (це невід'ємна частина «Горизонт 2020») розглядається Єврокомісією та європейською науковою спільнотою як індикатор світового наукового рівня основного дослідника, а також високого науково-організаційного рівня базової організації, в якій виконується проєкт. На ці гранти в програмі «Горизонт 2020» (2014—2020 роки) передбачено 13 млрд євро. На жаль, активність українських науковців щодо подачі заявок за напрямом ERC є низькою. Наприклад, кількість заявок від України на конкурси грантів за цим напрямом 2019 року була в кілька разів менша, ніж від Туреччини та Польщі. У підсумку Україна вчергове не отримала жодного гранту

2019-го. Для порівняння – нещодавно оголошені результати за конкурсом консолідованих грантів (CoG) вказують на те, що такі країни Східної Європи як Польща, Угорщина, Чехія та Хорватія отримали по одному такому гранту, Туреччина – два.

Представлені на засіданні попередні результати та аналітичний огляд участі різних країн у конкурсах є важливою інформацією, що допоможе вибудувати вірну стратегію розширення участі у програмі ЄС «Горизонт 2020» та покращення рівня проєктів, що подаються на конкурси.

Неформальне спілкування під час засідань програмних комітетів вказує на те, що з приходом нового керівництва ЄС можливі зміни у системі грантів, проте сумнівно, що це станеться раніше 2022 року. Зараз йде підготовка трирічного плану на 2020-2022 роки за чинними нормативами. Беручи до уваги зміну керівництва та певне незадоволення країн Східної Європи результатами конкурсів (наприклад, «старі члени» ЄС та Швейцарія отримують понад 90% всіх грантів за напрямом ERC), варто було б ініціювати запровадження певної квоти для країн Східної Європи під час конкурсів за різними напрямками.

Оскільки конкурси за програмою ЄС «Горизонт 2020» закінчуються наступного року, то вже зараз є необхідність готувати узагальнені дані щодо результатів участі українських науковців за кожним напрямом програми, щоб зробити правильні висновки для успішної участі в наступній програмі, яка стартує 2021 року.

Окремими представниками та експертами були заплановані робочі зустрічі/семінари з представниками НКП та іншими зацікавленими сторонами. Це потрібно було, щоб поширити результати засідань програмних комітетів для інформування та обговорення особливостей конкурсів з метою розповсюдження одержаної інформації наявними каналами серед організацій та установ України.

Важливо буде також отримати зворотній зв'язок від ключових українських організацій щодо того, які пріоритети доцільно буде відстоювати у майбутній програмі ЄС «Горизонт Європа». Ключовим чинником успішної співпраці є існування спільного стратегічного порядку денного, за яким українські зацікавлені сторони можуть приймати та здійснювати координацію узгоджено, доповнюючи існуючі програми.